

MONIAMMATILLINEN TYÖOTE VAMMAISSOSIAALI- TYÖSSÄ

Hanne Mälkki
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän avoin yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Avoin yliopisto
Tekijä Hanne Mälkki	
Työn nimi Moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 30+5
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmassa tarkastellaan vammaisen henkilön, vammaissosiaalityöntekijän ja moniammatillisen tiimin välisen vuorovaikutuksen erityisiä piirteitä ja pohditaan, mitä moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on. Vammaisten henkilöiden on joskus vaikea saada tarvitsemiaan palveluita, joten tueksi tarvittaisiin vähintään vammaissosiaalityöntekijä, joka vastaa erityisen tuen tarpeen asiakkaista ja tekee tarvittaessa yhteistyötä moniammatillista työtettä hyödyntäen vammaisen henkilön ja hänen oman verkostonsa kanssa.</p> <p>Tutkielma on toteutettu kirjallisuuskatsauksena. Lähdekirjallisuuteen on valittu vammaissosiaalityötä ja moniammatillisuutta käsitteleviä teoksia, kuten moniammatillisuudesta Kaarina Mönkkösen ja Kaarina Isoherrasen ajatuksia ja vammaissosiaalityöstä mm. Anu Aution ja Markku Niemelän tietämystä vammaissosiaalityöstä. Lähdeaineistoksi on valikoitunut kirjallisuuskatsauksen lopussa taulukoidut teokset, joista etsin asiakkaan omaa ääntä ja kokemusta asiantuntijatiedon vastapainoksi, ja otin mukaan myös Anna Metterin kertomuksia siitä, miten kohtuuttomissa tilanteissa ja niiden synnyssä ovat laajemmin keskiössä sairaus tai vammaisuus.</p> <p>Lähdeaineiston perusteella moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä ei aina näy vammaisen henkilön elämässä. Vammaisuus on monimuotoista ja käsite pitää sisällään erilaisia väliinpuotoajaryhmiä, jotka saattavat vuorovaikutusongelmien tai muun syyn vuoksi olla haasteellisia kohdattavia vammaissosiaalityöntekijälle, jonka asiakasmäärää ei ole määritetty laissa. Jos mietitään kuulluksi tulemista, vammaiset lapset ovat erityisessä vaarassa jäädä kokonaan kuulematta heitä koskevien asioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Kiire ja kiireen tuntu nousi myös esille lähdeaineistossa vuorovaikutusta häiritsevänä tekijänä. Dialogiseen vuorovaikutussuhteeseen ei aina päästy, vaikka hyviäkin kokemuksia oli. Moniammatillisuus saattoi olla vammaisen henkilön näkökulmasta sekä palvelujen saamista helpottava, että heikentävä työskentelymalli. Tutkielman tuloksista koottiin Auringonkukka-huoneentaulu.</p>	
Asiasanat moniammatillisuus, vuorovaikutus, dialogisuus, vammaisuus, itsemääräämisoikeus, vammaissosiaalityö, osallisuus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. Moniammatillinen työote	3
2.1 Moniammatillinen sosiaalityö.	3
2.2 Vuorovaikutus ja dialogisuus.....	5
2.3 Vammaissosiaalityöntekijän merkitys palveluiden kokoajana.....	5
2.4 Yhteistyökumppanit.....	6
2.5. Vammainen henkilö ja vammaispalvelun tarve.....	7
3.TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN.....	10
4. TUTKIMUSTULOKSET.....	13
4.1.Moniammatillisuus asiakkaiden kertomuksissa.....	13
4.2 Vammaissosiaalityö kertomuksissa	15
4.3 Kertomuksia vuorovaikutuksesta	17
4.4.SWOT-analyysi.....	19
4.5.Moniammatillisen työotteen vahvuudet.....	21
4.6.Moniammatillisen työotteen heikkoudet.....	21
4.7.Moniammatillisen työotteen uhat.....	23
4.8.Moniammatillisen työotteen mahdollisuudet.....	24
5. POHDINTA.....	26
LÄHTEET	31

KUVIOT

KUVIO 1	Käytännön näkökulma.....	11
KUVIO 2	SWOT-analyysi.....	20
KUVIO 3	"Auringonkukka".....	25

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Aineistona tässä kirjallisuuskatsauksessa on käytetty.....	33
------------	--	----

1.JOHDANTO

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia moniammatillisista työtettä vammaissosiaalityössä. Tutkimuskysymykseni on, mitä moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on? Mitkä ovat sen vahvuudet ja heikkoudet? Entä onko jotain, mikä estää moniammatillisuuden toteutumisen asiakkaan hyväksi, mitä uhkia ja mahdollisuuksia siihen sisältyy? Tutkielmassa tarkastellaan vammaisen henkilön, vammaissosiaalityöntekijän ja moniammatillisen tiimiin välisen vuorovaikutuksen erityisiä piirteitä.

Moniammatillinen osaaminen edistää tutkitusti sosiaali- ja terveydenhuollon työn vaikuttavuutta ja tuotettavuutta. Erityisesti moniammatillisen osaamisen ja asiakaskeksisen työn yhdistäminen työn laatuun, turvallisuuteen ja kustannuksiin ovat olleet myönteisiä. Moniammatillinen koulutus ja sen kehittäminen ovat yhteiskunnallinen ja inhimillinen investointi tulevaisuuteen ja sen hyödyt on voitu todentaa tutkimuksissa. Sosiaali- ja terveysalan palvelukentällä moniammatillinen osaaminen taas vaikuttaa olennaisesti asiakkaan saamaan palvelun laatuun. Moniammatillinen osaaminen edistää tutkitusti sosiaali- ja terveydenhuollon työn vaikuttavuutta ja tuotettavuutta. Erityisesti moniammatillisen osaamisen ja asiakaskeksisen työn yhdistäminen työn laatuun, turvallisuuteen ja kustannuksiin ovat olleet myönteisiä. (Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. 2019, 134–136.)

Tätä tutkielmaa kirjoittaessani olen ajatellut useita vuosien varrella tuntemiani henkilöitä ja heidän monimutkaisia tilanteitaan ja löytänyt näitä tilanteita muistuttavia kertomuksia myös lähdeaineistooni kuuluvista tutkimuksista. Tätä tutkielmaa on

kirjoitettu, kun on eletty aikaa, jolloin uuden vammaispalvelulain voimaantuloa siirrettiin ja sen kerrottiin tulevan voimaan vasta 1.1.2025 (STM 2023).

Muitakin muutoksia liittyi aikakauteen, jossa tätä tutkielmaa kirjoitettiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1.1.2023 (THL 2023), eli samana vuonna kuin tämän tutkielman kirjoittaminen aloitettiin. Tämä tutkielma on siis kirjoitettu keskellä suuria vammaissosiaalityön mullistuksia, samalla juuri sitä työtä tehden. Se tuo osaltaan elämisen tuntuja terveisiä kentältä ja kodeista, unohtamatta tämän työn tutkimuksellista näkökulmaa ja sen tuomaa antia yleiseen vammaissosiaalityön keskusteluun.

Kiitän perhettäni ja ystäviäni tutkielman laatimiseen liittyvästä tuesta ja omistan tutkielman Aijalle, jolta sain innoituksen jo vuosia sitten tämän aiheen tutkimiseen ja kehittämiseen.

2. MONIAMMATILLINEN TYÖOTE

Tässä luvussa esitellään aihettani ja siihen liittyvää kirjallisuutta. Kerron moniammatillisesta työotteesta, ja mitä sillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa ja avaan vammaisuutta ja vammaissosiaalityötä sen verran, siinä laajuudessa, kuin kandin työssä asiaa pystyy avaamaan kirjallisuuden avulla.

2.1 Moniammatillinen sosiaalityö

Väitöskirjatutkija Kaarina Isoherranen (2012, 19–21) huomasi, että moniammatillisuuden käsitteen alle mahtuu keskenään erilaisia tulkintoja. Kun puhutaan moniammatillisesta yhteistyöstä, puhutaan yleensä yhteistyön tasosta, joka on englannin kielellä *interprofessional* eli ammattienvälinen yhteistyö. Isoherranen nosti esiin myös ammatillisia rajoja rikkovan yhteistyön, joka olisi suoraan käännettynä *poikkiammatillinen yhteistyö* (*trans-/crossprofessional*). Pitkän ja huolellisen selvitystyönsä tuloksena Isoherranen (2012, 19–22) päätyi määrittelemään moniammatillisuutta niin, että sillä voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalalla asiakastyöskentelyä, jossa pyritään huomioimaan potilaan elämän kokonaisuus ja hänen kokonaisvaltainen hoitonsa. Asiantuntijat luovat tietoa yhdessä. Vuorovaikutuksen keinoin rakennetaan tapauskohtainen tavoite ja yhteinen käsitys potilaan tilanteesta, niihin tarvittavista toimenpiteistä ja olemassa olevien ongelmien ratkaisusta. Tiedon kokoaminen yhteen

tapahtuu sovituilla välineillä ja foorumeilla, kuten on asiakkaan ja hänen omaisensa kanssa yhdessä sovittu.

Sosiaalityö voidaan määritellä esimerkiksi lain perusteella: "Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä" (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Jorma Sipilän (1996, 58,61) mukaan sosiaalityö voidaan nähdä myös ammatillisena käytäntönä. Yksi tapa määritellä sosiaalityö on etsiä sosiaalityöksi sanotun toiminnan yhteisiä piirteitä. Sipilä toteaa kuitenkin, että niitä on vaikea löytää, koska sosiaalityö on niin monimuotoista. Sosiaalityöksi kutsutusta ammatista voidaan esimerkiksi lohkaista joitain tehtäviä pois ja vaihtaa ne toisen ammattikunnan tehtäväksi, jolloin työn olemus voi muuttua niin paljon, ettei kenenkään mieleen tulisi enää kutsua uutta muunnelmaa sosiaalityöksi.

Jo vuoden 2009 sosiaalityön tutkimuksen päivillä teemana oli "Moniammatillisuus sosiaalityön mahdollisuutena". Janus-lehden pääkirjoituksessa sosiaalityön tutkimuksen seuran puheenjohtaja Aini Pehkonen (2009, 101–103) kirjoitti: "Tutkimuksen päivien aikana yhteinen ymmärrys oli, että moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä. Monialaista tiedon prosessointia ei hyödynnetä silloin, jos eri ammattikuntia edustavat työntekijät tekevät pelkästään rinnakkain työtä. Moniammatillinen työ edellyttää sosiaalityöltä vahvaa professiota, jota voidaan tukea laadukkaasti koulutuksen ja tutkimuksen avulla".

2.2. Vuorovaikutus ja dialogisuus

Moniammatillista tiimiä voidaan kuvata niin, että siinä etsitään sen hetkisen tiedon pohjalta parasta mahdollista ratkaisua asiakkaan ongelmaan. Tärkeää on vapaa keskusteluilmasto ja luottamus, sillä jos sitä ei ole, ei uskalleta esittää omaa mielipidettä asiaan. Pelkkä tiimin kokoaminen mahdollisimman kattavasti eri alojen ammatillisista ei siis riitä, vaan tarvitaan hyvää vuorovaikutusta ja dialogisuutta ja aitoa halua tehdä yhteistyötä ja edistää asioita paikalle saapumisen lisäksi (Isoherranen 2021, 51–54.)

Hyvässä moniammatillisessa kohtaamisessa tietoa rakennetaan yhdessä. Luottamus mahdollistaa sen, että tuota tietoa voidaan koetella ilman, että se uhkaa kenenkään ammatti-identiteettiä. Yksi vastavuoroista kohtaamista määrittävä käsite on dialogisuus. Se erotetaan väittelystä, johon liittyy aina jonkinlainen kilpailuasetelma. Se ei ole myöskään sama, kuin keskustelu, koska keskustelun voidaan ajatella olevan myös pintapuoleista tai muodollista. Dialogisuus käsitteenä on vanha, sillä jo antiikin Kreikassa filosofi Sokrates opetti ihmisiä dialogiseen kohtaamiseen. (Mönkkönen 2019, 54.)

2.3. Vammaissosiaalityöntekijän merkitys palvelujen kokoajana

Vammaissosiaalityöllä tarkoitetaan vammaispalvelussa tai kehitysvammahuollossa toteutettavaa sosiaalityötä. Vammaispalveluilla tarkoitetaan sosiaalihuollon palvelutehtävää, jonka tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön asemaa yhteiskunnassa. Vammaissosiaalityössä käytännön tehtävänä on tavallisesti palveluiden järjestäminen, joka edellyttää työntekijältä juridis-hallinnollisten tehtävien hallintaa. Taidollisessa asiantuntijuudessa korostuu myös

vuorovaikutusosaaminen. Osaaminen näkyy työskentelyssä sekä asiakkaan että tämän virallisten ja epävirallistenkin verkostojensa kanssa. (Anu Autio ja Markku Niemelä 2017, 292–283.)

On ollut ehdotuksena, että vammaissosiaalityöntekijälle taataisiin juristin konsultaatiomahdollisuus ja kohtuulliset asiakasmäärät. Sosiaalityöntekijä käyttää harvintavaltaa, johon sisältyy selontekovelvollisuus ja näin ollen myös toimiva vuorovaikutus moneen suuntaan. Liian niukat resurssit ovat usein aiheuttaneet sen, että tapauksia sosiaalityöntekijän ja vammaisen henkilön välillä on liian vähän, joten luottamusta tai tarpeeksi hyvää kuvaa vammaisen henkilön tilanteesta ei synny (Karjalainen ym. 2019, 66–67.)

Sosiaalityöntekijä on usein parhaimmillaan kuin asiakkaan asianajaja, selventäjä, joka toimii asiakkaan ja muiden asiantuntijoiden välissä sekä eri asiantuntijoiden keskinäisissä suhteissa yhteistyöntekijänä monipuolisella osaamisellaan. Koska palvelujärjestelmä on mutkikas, sosiaalityöntekijän tulee olla siitä perillä tai vähintään uskaltaa kysyä asioita asiakkaan puolesta. Sosiaalityö on muutostyötä, ja sosiaalityöntekijän on uskottavan muutoksen mahdollisuuteen asiakkaansa rinnalla. (Laine 2014, 26–28.)

2.4. Yhteistyökumppanit

Yhteisessä työssä tulee näkyväksi, miten kukin hahmottaa omaa työtään ja mitä menetelmiä pidetään toimivana. Ammatti-identiteetti määrittellään ihmisen ja työn väliseksi suhteeksi, jota määrittävät niin yhteiskunnalliset, sosiaaliset ja kulttuurisetkin käytännöt kuin työtä ohjaava arvoperustakin. Professio tarkoittaa arvostettua ammattia, jolla on tietty yhteiskunnallinen asema. Siihen liittyy usein erikoisosaamista ja autonomiaa. Professionaalisen työskentelyn tulee olla asiakaslähtöistä. Erilaiset tiedetaustat voivat kuitenkin aiheuttaa jännitteitä moniammatilliseen työskentelyyn. Tyyppillisenä haasteena moniammatillisen työskentelyn onnistumiselle voidaan nostaa

ammattien väliset valtakysymykset ja erilaiset asemat tiimissä tai ryhmässä (Mönkkönen ym. 2019, 23,66–67.)

Anneli Hujala, Helena Taskinen, Erja Oksman, Risto Kuronen, Anna Karttunen ja Johanna Lammintakainen (2019, 598) tutkivat Sote-alan ammattilaisten monialaista yhteistyötä. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella sote-kentällä työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä paljon palveluja tarvitsevien yhteisasiakkaiden hoidon ja palvelun nykytilanteesta sekä palvelujen yhteensovittamisen vaatimasta monialaisesta yhteistyöstä. Heidän saamiensa tutkimustulostenkin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon johtaminen on edelleen vahvasti sektori- ja organisaatiokeskeistä ja tämä haittaa työtä käytännössä.

Mönkkösen (2019, 141) mukaan moniammatillisen työn toimimattomuuteen vaikuttavat myös muun muassa tiedon puute toisten ammattilaisten toiminnasta, erilainen kieli, kulttuurien erot ja käytettyjen menetelmien erilaisuus. Silti monet yhteistoimintaa ja yhteisymmärrystä lisäävät käytännöt ovat jääneet arvioimatta tai kehittämättä. Tutkittua tai hyväksi havaittua tietoa ei olla aina pystytty viemään eteenpäin erilaisiin työkäytäntöihin niin, että vanhat, toimimattomiksi havaitut käytännöt muuttuisivat.

2.5. Vammaisen henkilö ja vammaispalvelun tarve

Vammaisuuskysymyksiin keskittyvä sosiaalityö rakentui Suomessa 1900-luvun aikana. Vammaisten ihmisten asema ja elämäntilanteet ovat olleet pitkään läsnä vammaissosiaalityön lisäksi eteenkin kuntoutuksen ja terveysosiaalityön työkentässä. Vammaisuudella ja sosiaalityöllä voidaan toisaalta nähdä olevan pitkä yhteinen historia. 1930-luvulla voimistuivat vaatimukset eri vammaisryhmiin kohdistuvista toimenpiteistä osana ennaltaehkäisevää huoltopoliittista ohjelmaa. Invalidihuoltolaki kehittyi 1946, joka tarjosi ennalta ehkäisevää huoltoa ja avustusta pääasiassa sodissa vammautuneille. Toimintaa toteuttivat erilaiset järjestöt valtion rahoituksella. Aluksi päätökset tehtiin keskitetysti, aluksi sosiaaliministeriössä ja myöhemmin

sosiaalihuoltolain mukaisesti. Vammaisuuden ”ongelmaa” on ratkottu myös sterilisointiohjelmalla. (Autio ym. 2017, 277.)

Jo 1960-luvulla ”vajaamieliseksi” määriteltyjen lasten vanhemmat ottivat isomman roolin, kun kansalaisoikeusliikkeet alkoivat haastaa omaksuttuja linjauksia. Alettiin tarkastella niitä tekijöitä, jotka ehkäisivät osallistumisesta tai olivat syrjiviä. 1970- ja 1980-luvuilla puolestaan tavoitteeksi asetettiin vammaisille tarkoitettujen erityisjärjestelmien purkamista ja vammaisten tasa-arvoisen kansalaisaseman turvaamisen osallistumismahdollisuuksia parantavilla toimenpiteillä (Autio ym. 2017, 277.)

Vammaispalvelulaki (380/1987, 2 §) määrittelee vammaiseksi henkilön, ”jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista”. Kehitysvammalain (519/1977, 1 §) perusteella voidaan myöntää erityishuoltoa henkilölle, ”jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja”.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edustaa kansainvälisesti hyväksyttyä vammaisuuden määritelmää. Sopimus määrittelee vammaisiksi henkilöiksi ne henkilöt, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimus tuo esiin vammaiset henkilöt yksilöinä (HE 284/2014/ vp., 27-28,104,107.) Sosiaali- ja terveysministeriön (2023) mukaan vammaisilla henkilöillä on oikeus yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja syrjimättömyyteen sekä tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin. Periaatteena on, että julkiset palvelut suunnitellaan kaikille sopiviksi ja ympäristön tulisi olla esteetön. Vasta kun yleisten palveluiden apu ei riitä, järjestetään erityispalveluja, kuten asumis-, apuväline-, kuljetus- ja tulkkauspalveluja esimerkiksi vammaispalvelulain nojalla.

Vammaiset henkilöt ovat usein haavoittuvaisemmassa asemassa kuin ei-vammattomat henkilöt. Työntekijöiden on oltava tietoisia erilaisuudesta ja reflektiivisen käytännön tarpeesta työskennellessään erilaisten perheiden kanssa. (Lonne B., & Harries, M., & Featherstone, B & Gray, M. 2016, 94-104.)

Itsemääräämisoikeuden merkitys kiinnittyy vammaispoliittisiin linjauksiin ja ihmisoikeuksia koskeviin sopimuksiin, joissa pyritään vahvistamaan vammaispalveluiden ja vammaissosiaalityön asemaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmissä ja yhteiskuntapolitiikassa. Vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja ensinnä tulisi olla olemassa joitain vaihtoehtoja, joiden välillä päätös tehdään. Tähän puolestaan liittyy olennaisesti se, että vammaisella henkilöllä on oikeus saada itseään koskevaa tietoa ja hänet otetaan otetaan aidosti vastaan tietoisena toimijana (Lindh ym. 2023, 120.)

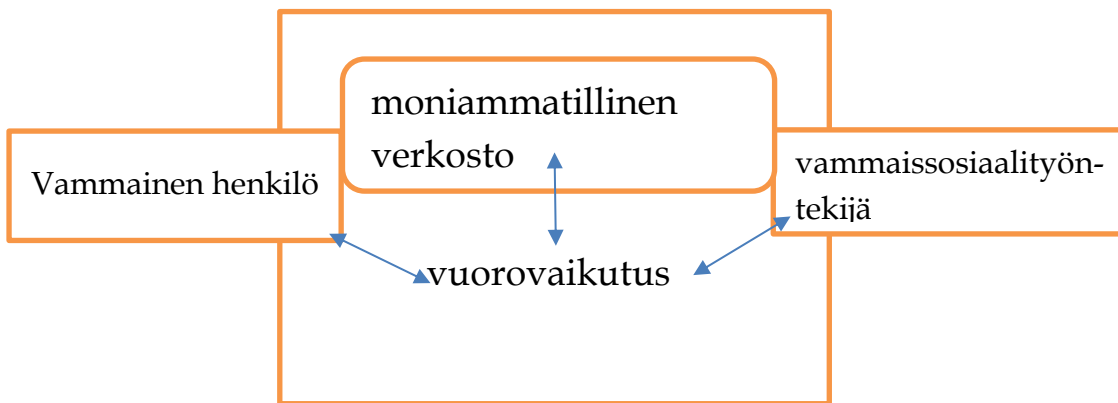
3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kuvataan tutkimusprosessin etenemistä. Tutkimusmenetelmäkseni on valikoitunut kuvaileva kirjallisuuskatsaus, koska Salmisen (2011, 3–4) mukaan sellainen tehdään aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta, joiden perusteella tehdään uusi tutkimus tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Tässä tutkielmassa tutkitaan siis edeltäviä tutkimuksia.

Olen aineistoa kerätessäni lukenut sitä sillä silmällä, että löytäisin viitteitä moniammatillisesta yhteistyöstä juuri vammaissosiaalityön kentältä ja valitsisin juuri niitä tekstejä tähän tutkielmaani. Ammattilaisten kertomuksissa moniammatillinen työote näkyi, mutta vammaisten henkilöiden kertomuksissa moniammatillisuus kuvastui usein vaikka vain pelkkänä toiveena saada palaveriin mukaan henkilökohtainen avustaja tai omainen, sosiaalityöntekijän lisäksi. (Esimerkiksi Anniina Heini & Liisa Hokkanen & Katariina Kontu & Katriina Kunttu & Nelli Lindroos & Heli Ronimus 2019, 36).

Olen valinnut tarkemmaksi näkökulmaksi narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, jossa kuvaan lukialle Salmisen (2011, 7) kuvailemaa « tapahtumien maisemaa » vammaissosiaalityön tämän hetken tilanteesta. Analyysimenetelmäni aineiston läpikäymisessä on sovellettu tulkitsevää laadullista metasynteesiä, jossa tavoitteena koota tietoa siitä, miten moniammatillinen työote näkyy vammaissosiaalityössä ja miten se näyttäytyy vammaissosiaalityön asiakkaiden keskuudessa.

Tutkimuskysymykseni on, mitä moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on, mitkä ovat sen vahvuudet ja heikkoudet? Entä onko jotain, mikä estää moniammatillisuuden toteutumisen asiakkaan hyväksi, ja mitä uhkia ja mahdollisuuksia siihen sisältyy?

Kuvio 1. "Käytännön näkökulma", Hanne Mälkki (2024) kuvastaa sitä käytännön näkökulmaa, josta käsin asiaa tarkastelen. Vuorovaikutus on sen keskeisessä merkityksessä, koska ainoastaan se yhdistää tutkielman toimijat aidosti toisiinsa.

Kirjallisuuskatsauksen lähdeaineistona on käytetty aiheeseeni läheisesti liittyviä tutkimuksia, joita löysin muun muassa JYKDOKista. Mari Kivistö (2014) on tutkinut väitöskirjassaan vaikeavammaisten ikäihmisten osallisuutta toimintana. Rovaniemeltä tulee myös Anniina Heinin, Liisa Hokkasen, Katariina Kontun, Katriina Kuntun, Nelli Lindroosin ja Heli Ronimuksen (2019) "Osallisuus vammaissosiaalityössä on yhteistyötä -asiakkaiden kertomuksia". Yhtä erityistä vammaispalvelun väliinpuotoajien ryhmää tässä tutkielmassa edustaa Janus-lehden artikkeli, jonka olivat kirjoittaneet Mari Kivistö, Kaisa Kuusikko ja Sini Sivonen (2021) "Nuorten Aspergeraikuisten osallisuutta on vahvistettava" (huom. Asperger on poistunut tautiluokituksista ja muuttunut autismikirjon häiriöksi vuoden 2021 jälkeen).

Jyväskylästä mukaan saatiin Tanja Vehkakosken (2006) "Leimattu lapsuus?". Väitöskirjassa tutkitaan vammaisuuden rakentumista ammatti-ihmisten puheissa ja teksteissä. Hyvinvointivaltion lupauksista, kohtuuttomista tapauksista ja sosiaalityöstä meitä muistuttaa ansiokkaassa väitöskirjassaan Anna Metteri (2012).

Kehitysvammaliitto on tehnyt vuosien varrella upeaa työtä julkaisten erilaisia selvityksiä ja tutkimuksia. Tähän tutkielmaani mukaan nostin Minna Hara-järven, Tea Kairin, Kirsi Kuusterän ja Sonja Miettisen (2009) tutkimusjulkaisun Toimivatko kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut? Tutkimusjulkaisussa nostetaan esiin näkemyksiä palveluiden käyttäjiltä ja järjestäjiltä.

Huomasin, että osallisuuden käsite oli läsnä läheisesti useissa aineistossa, jota tutkielmani varten luin ja koinkin osallisuuden liittyvän läheisesti hyvän vuorovaikutuksen ja moniammatillisen työotteen kuten myös laadukkaan vammaissosiaalityön teemoihin ja käsitteisiin. Lisäksi mukaan otettiin vielä uusinta selvitystä, kun Jari Lindh, Mari Kivistö, Marjatta Martin, Merja Tarvainen, Hannu T. Vesala ja Pilvikki Heinonen (2023) olivat selvittäneet kehitysvammaliitolle laajasti vammaispalvelun harkinnasta vammaissosiaalityössä.

Tutkimusaineisto on valittu sen perusteella, että on haluttu löytää mahdollisimman monipuolinen katsaus vammaisuuteen ja vammaisen henkilön tilanteeseen vammaissosiaalityössä. Tarkastelin mielenkiinnolla tutkimuksia, joissa kuului asiakkaan tai omaisen oma ääni, koska halusin tutkielmaan mukaan näkökulmaa siitä, miten moniammatillisuus näkyy asiakkaiden keskuudessa tai näkyykö se lainkaan. Tärkeimpiä selvitysaineistosta ja sen poissulku-, ja mukaanottokriteereistä ja löydöksistäni löytyy tämän tutkielman lopusta (taulukko 1). Yleisesti ottaen tutkimuksia luettiin paljon, mutta jos alkoi tuntua siitä, että ne eivät kerro molemmista, moniammatillisuudesta tai vammaisuudesta, niin ne jäivät tästä tutkielmasta pois.

Näitä tutkimuksia on ensin luettu, käytetty tulkitsevaa metasynteesiä ja sitten pohdittu SWOT-analyysin avulla, tutkielmani apukysymyksiä käyttäen, mitä moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on. Mitä vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia siitä aineistoni perusteella löytyy. SWOT-analyysia ovat käyttäneet sosiaalityön tutkimuksessa aikaisemmin esimerkiksi Timo Harrikari, Marjo Romakkaniemi, Laura Tiitinen ja Sanna Ovaskainen (2021) tutkiessaan Korona-pandemian vaikutuksia sosiaalityöntekijöiden haasteisiin ja työtapoihin korona-aikana. SWOT-analyysin avulla voidaan luokitella ja selvittää tutkittavan asian vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuuksia ja uhkia.

Tutkielman tehtävänä on nostaa esille erityisesti sitä vammaissosiaalityön asiakaskuntaa, joka tarvitsisi asiansa käsittelyn ja tilanteensa ymmärtämisen tueksi moniammatillisen työryhmän ja siihen kuuluvaa hyvää ja dialogista vuorovaikutusta.

4. TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimustulokset aiheesta moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä. Kerron aluksi, miten moniammatillisuus näkyy aineistossani asiakkaiden kertomuksissa, vammaissosiaalityössä ja vuorovaikutuksessa. Tämän jälkeen esitän aineistosta kootun SWOT-analyysin ja esittelen, mitä mahdollisuuksia, uhkia, vahvuuksia ja heikkouksia aiheellani on. Tarkastelen löydöksiä sen jälkeen vielä tarkemmin auki kirjoitettuna, jotta ne olisivat lukijalle helpommin saavutettavissa.

4.1 Moniammatillisuus asiakkaiden kertomuksissa

Joskus moniammatillisuus jäänee vain haaveeksi, kun vammaisen henkilö kertoo haastattelijalle, että hänen paikkakunnallaan ei ole ketään, joka auttaisi vaihtamaan asuinpaikkaa. Kehitysvammaisten ryhmähaastattelujen perusteella näytti siltä, että heidän mahdollisuutensa vaikuttaa omaan elämäänsä ovat rajalliset. Autonomian puute tuli esille hyvin monissa eri asiayhteyksissä. Kaikilla haastateltavilla ei esimerkiksi ole ollut kertomansa mukaan mahdollisuutta valita omaa asumismuotoaan ja lisäksi ei tuntunut siis olevan ”ketään, joka auttaisi” (Miettinen 2009, 96.)

Vammaisten lasten vanhemmat nostivat esiin onnistuneet verkostotapaamiset tärkeinä palveluiden suunnittelussa. Tärkeinä verkostokumppaneina mainittiin päiväkotit, kuntoutusohjaaja, koulu ja palveluntuottajat. Asiakasperheen yksilöllinen tilanne määrää, keitä tarvitaan onnistumisen mahdollistamaan verkostopalaveriin. Verkostotapaamiset saivat kuitenkin myös kritiikkiä: suuret

verkostot koettiin ongelmallisina lapsen osallisuuden kannalta. Eräs vanhempi kertoi, että suuriin verkostoihin varataan usein liian vähän aikaa, mikä aiheuttaa lapsen ohii puhumista. Toinen vanhempi kertoi kokeneensa, että palvelujen puutteen sekä sivistystoimen ja sosiaalitoimen yhteistyön puutteen vuoksi hänen lapsensa ”joutui muuttamaan kodin ulkopuolelle” (Heini ym. 2019, 51.)

Työntekijän asenne ja toiminta on merkityksellinen siinä, minkälaiseksi asiakkaan luottamus järjestelmiin rakentuu. Vaikka kaikkiin tarpeisiin ei pystytä vastaamaan, tilanne ei muodostu hallitsemattomaksi, jos asiakkaan ja työntekijän välinen vuorovaikutussuhde toimii hyvin. Kielteistenkin viranhaltijapäätöstenkin kohdalla voidaan psyykkisiä vaikutuksia lieventää asiallisella kohtelulla ja persoonien väliseen tunnustussuhteeseen perustuvalla asenteella (Metteri 2012, 238.)

Työntekijän tulee olla herkällä korvalla erilaisissa asiakastilanteissa ja painia myös omien tunteidensa ristiaallokossa erilaisissa verkostoissa ja tapaamisissa. Kun vammaisen lapsi syntyy, hänen ominaisuuksiinsa liitettäviä kertomuksiaan voidaan Tanja Vehkakosken (2006, 58) väitöskirjan mukaan paisuttaa, jotta saadaan työntekijöiden myötätunto heräämään ja vaikeahoitoisuudella voidaan perustella esimerkiksi sosiaalietuuksien myöntämistä.

Moniammatillisiin palavereihin tulisi varata tarpeeksi aikaa. Vanhemmat näkivät, että näin mahdollistetaan lapselle asioista kertominen hänen omaan tahtiinsa. Ajateltiin, että muutama lyhyt palaveri on parempi kuin yksi pitkä. Eräs lapsi kuvaili tilannetta: ”En jaksakaan keskittyä pitkään, kun alkaa väsyttää ja koskea päähän.” Lapsilla oli myös toiveita tapaamisten ajankohtaan. Haluttiin, että tapaaminen ei osu koulupäivän, päiväunien tai muiden lapselle tärkeiden menojen kanssa samaan aikaan. Tapaamispaikan valitsemisen merkitys nousi esille kyselyssä. Sekä lapset että vanhemmat toivoivat paikaksi lapselle tuttua ympäristöä, usein koti koettiin sellaiseksi (Heini ym. 2019, 51-52.)

Mari Kivistön (2014, 184) tutkimuksessa kerrottiin Annukasta, jonka vanhemmat määrittelivät hänen elämänsä lapsuudessa ja nuoruudessa. Sosiaaliviranomaiset määrittelivät, mitä palveluja Annukan oli mahdollista saada. Haastattelussa

Annukka kuvasi olevansa riippuvainen myös avustajastaan ja harmitteli sitä, että hän on aina riippuvainen muista.

Vammaispalveluiden asiakkaat toivoivat usein yhden työntekijän kykenevän ottamaan haltuun asiakkaan elämäntilanteeseen liittyvien palvelutarpeiden kirjon, jotta luukulta luukulle pompottelu päättyisi ja he saisivat äänensä kuuluviin. Toisaalta asiakkaat toivoivat täsmällistä tietoa ja osaamista juuri omaan tilanteeseen vaikuttavista seikoista. Tämä heijastui toiveena saada ammattilaisten monialaiselle asiantuntijuudelle rakentuvaa ja itselle räätälöityä palvelua, johon esimerkiksi moniammatillinen tiimi voisi vastata. Tällöin tukipalvelujen ja työntekijöiden suurtakaan määrää ei koettu ongelmallisena, kunhan kokonaisuus oli hallinnassa joko asiakkaalla tai ammattilaisella (Heini 2019, 75.)

4.2. Kertomuksia vammaissosiaalityöstä

Vammaissosiaalityön asiakkaille tehdään yleensä palvelusuunnitelma, joten se nostettiin tarkasteluun tässä tutkielmassa. Palvelusuunnitelman tekeminen on vuorovaikutuksellinen, luottamukseen perustuva prosessi, jossa asiakas saa osakseen riittävästi työntekijän aikaa, useampia tapaamiskertoja ja mahdollisuuden kommentoida jopa keskeneräistäkin palvelusuunnitelmaa. Tutkimukseen osallistuneelle Marjalle oli käynyt juuri näin: hän kertoi tulleen kuulluksi ja saanut omat toiveensa ja näkemyksensä kirjatuksi suunnitelmaan. Suunnitelma oli tehty Marjan kotona yhdessä oman sosiaalityöntekijän kanssa (Kivistö 2021, 197.)

Ristolle oli käynyt toisin. Hänen oma äänensä ei kuulunut suunnitelmassa lainkaan. Joko hän oli ollut sosiaalityöntekijänsä kanssa täysin samaa mieltä tai sitten palvelusuunnitelmassa kuului vain työntekijöiden ääni ja näkemys Riston tilanteesta. Palvelusuunnitelmasta tulisi näkyä selvästi, kenen ajatuksista siinä kuulloinkin on kyse, ja mitkä ovat yhdessä jaettuina näkemyksiä, eikä tämäkään Riston kohdalla toteutunut (Kivistö 2021, 201, 216.)

Erityinen piirre erilaisissa kohtuuttomissa tilanteissa on usein ihmisten vastuuttaminen eli jättäminen ilman apua ja huolenpitoa sellaisissa tilanteissa, joissa ihminen tarvitsee sairautensa takia apua tai ei itse kykene itsestään huolehtimaan tai järjestämään itselleen ihmisarvoisia olosuhteita. Toinen piirre on moraalinen leimaaminen ja ilman apua jättäminen sellaisissa tilanteissa, joissa asiakkaan historiassa oli päihteidenkäyttöä tai muuta terveydentilaan vaikuttanutta toimintaa. Rajaa itse aiheutettujen ja muiden sairauksien välille on kuitenkin mahdotonta vetää, koska moni sairaus liittyy elintapoihimme (Metteri 2012, 236.)

Vammaisuus määritellään usein yksilön ominaisuudeksi, kuten vammaksi, sairaudeksi ja oireyhtymäksi, joka on yksilöstä aiheutuva tai yksilössä sijaitseva ongelma. Sosiaalityössä tämä näkökulma ei riitä tukemaan vammaisen ihmisen voimaantumista. Se on myös liian kapea näkökulma ihmisen tarpeisiin, elämäntilanteeseen ja sosiaaliseen toimintaan, eikä se riitä sosiaalityön toimenpiteiden tietoperustaksi. (Autio ym. 2017, 274.)

Jari Lindh, Hannu T. Vesala ja Pilvikki Heinonen (2023, 125) tutkivat itsemääräämisoikeuden toteutumista sosiaali- ja vammaispalveluissa. Heidän tulostensa mukaan noin puolet vammaisista henkilöistä oli vastannut, että parhaiten heidän kohdallaan toteutui palvelusuunnitelmien laadinta, mielipiteen kysyminen palvelujen järjestämisessä ja edun ottaminen huomioon palveluiden suunnittelussa. Samassa kyselyssä kuitenkin noin puolet vastanneista koki, ettei heille ole tarjottu vaihtoehtoja palveluiden järjestämiseksi ja lähes puolet vastasi, ettei voinut vaikuttaa palveluidensa suunnitteluun ja siihen, miten ne järjestetään.

4.3. Kertomuksia vuorovaikutuksesta

Vammaissosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus heijastuu heidän luottamussuhteeseensa. Luottamussuhde on erityisen tärkeä juuri vammaissosiaalityössä, jossa sosiaalityöntekijä kysyy asiakkaaltaan myös hyvin intiimejä kysymyksiä, jotta saadaan parempi kuva tilanteesta. Koska asiakkuudet ovat usein toistaiseksi voimassa, luottamussuhteella on pitkäkestoiset vaikutukset. Kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen vaikuttavat mahdolliset vammat edellyttävät vammaissosiaalityössä erityisen laaja-alaista osaamista ja verkostoitumista, jotta asiakkaan ja työntekijän välisestä kohtaamisesta tulisi onnistunut (Heini ym. 2019, 53.)

Kivistö ym. (2021, 192–193) kirjoittavat Janus-lehden artikkelissaan nuorten Asperger-henkilöiden osallisuuden vahvistamisesta (huom. laaja-alaisiin kehityshäiriöihin luokitellut erilliset diagnoosit, kuten autismi ja Aspergerin oireyhtymä, on poistettu diagnostisista luokituksista DSM-5 ja ICD-11 ja ne on korvattu diagnoosinimikkeellä autismitietämisen häiriö vuoden 2021 jälkeen). Autismitietämisen häiriön henkilöillä voi olla vaikeuksia vuorovaikutuksessa tai he saattavat olla ilmaisussaan ja puheiden tulkinnassaan hyvinkin suoraviivaisia, joten heidän kanssaan toimiminen voi olla vammaissosiaalityöntekijän mielestä haastavaa.

Vammaispalvelujen sosiaalityö järjestää palveluohjauksen lisäksi hallinnollisilla päätöksillään nuorille Asperger-aikuisille tukea eri palveluntuottajilta. Jotta tämäkin asiakasryhmä voitaisiin kohdata oikein vuorovaikutuksen keinoin, se edellyttäisi riittäviä sosiaalityön resursseja laajasti ymmärrettynä, sekä sosiaalityön ytimestä ammentavaa työorientaatiota. (Kivistö ym. 2021, 192–193.)

Vehkakosken (2006, 63) mukaan kielenkäyttöön on tarpeen kiinnittää huomiota laajastikin, sillä ammatti-ihmisten kielenkäyttö näytti vahvistavan tiettyjä toimintamalleja. Asiantuntijuutta luova kielenkäyttö vahvistaa vammaisen henkilön passiivista roolia vuorovaikutuksessa, vahvistaen samalla asiantuntijan omaa asemaa. Esimerkiksi sisäkorvaistutetta käyttävien lasten palaverit olivat joskus niin aikuislähtöisiä, etteivät lapset päässeet niihin mukaan muutoin kuin keskustelunaiheiksi.

Kun haastateltiin vammaisten lasten vanhempia, osalle vanhemmista oli välitynyt tunne, että päätökset oli tehty jo ennen asiakkaan tapaamista. Keskustelua oli kuvattu tenttaamiseksi ja turhauttavaksi. Joskus vanhemmille oli jäänyt käsitys, että työntekijä ei ole keskustelusta huolimatta ymmärtänyt perheen tilannetta tai lapsen vamman laatua. Vanhemmista kaksi viidennestä koki tulleen kuulluksi huonosti tai melko huonosti ja vain vajaa kolmannes melko hyvin tai hyvin. Lähes puolet lapsista ilmoitti haluavansa kertoa mielipiteensä heitä koskevista asioista. Lasten kuulemisessa olisi hyvä käyttää tarvittaessa vaihtoehtoisia kommunikaatiovälineitä, jotta varmistettaisiin lapsen kuuluksi tuleminen tapaamisissa, esimerkiksi kuvia ja viittomia tulisi voida käyttää (Heini 2019, 55–59.)

Tutkimukseen osallistunut Hannu pohti luovuttamista viranomaisten kanssa asioidessaan, sillä hän koki, ettei asioita vain saa hoidettua. Hannu kuvasi viranomaisten kanssa asiointiin olevan ”aika kovaa vääntöä” ja hän oli luopunut avun hakemisesta ja tuuminut: ”Olkoon sitten”. Hannun kertomuksessa nousi esiin myös se, että hän oli joutunut yhä uudelleen selittämään samoja asioita viranomaisille. Selvitysvelvollisuus oli Hannun tapauksessa kokonaisuudessaan vaikeavammaisella asiakkaalla, vaikka laissakin selvitysvelvollisuutta on säädetty myös viranomaisille. (Kivistö 2014, 184.)

Vammaisuutta määrittävät nykyisinkin useimmiten asiantuntijat, keskeisesti lääketieteen edustajat. Vammaisuutta kuvataan usein erilaisin diagnosoitavien sairauksin ja toimintakyvyn määritelmien ja nämä kuvaukset koetaan usein objektiivisiksi ja neutraaleiksi. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on kuvata asiakastaan sosiaali- ja terveydenhuollossa erilaisin dokumentein. Samalla hän osaltaan luo kuvaa vammaisuudesta (Autio ym. 2017, 273.)

Vaikeavammaisille lapsille saattaa käydä niin, että muut ihmiset kohdistavat huomionsa muille, kuten mieluummin vaikka vanhemmille, kuin vammaiselle henkilölle itselleen (Kivistö 2014, 186). Lisäksi ammattilaiset puhuvat usein oman ammatillisten taustojensa ja tiettyjen instituutioiden edustajina (mm Vehkakoski 2006, 63), mikä voi olla haasteena toimivalle vuorovaikutukselle kaiken ikäisten kanssa.

Vuorovaikutukseen liittyyneen vahvasti sekin, että Lindh ym. (2023, 125–126) selvityksen mukaan 40 % heidän tutkimuksensa vastaajista koki, ettei heille ole kerrottu ymmärrettävästi mihin päätökset perustuvat. Lisäksi palveluiden hakeminen ja hakemuslomakkeiden täyttäminen koettiin hankalaksi ja niissä käytetty kieli koettiin vaikeaselkoiseksi. Itse palveluiden myöntämisperusteet olivat monimutkaisia, eivätkä olleet selkeytyneet kyselyyn vastanneille vammaissosiaalityön asiakkaille.

4.4. SWOT-analyysi

Edellä mainituista aineistoista on ollut löydettävissä tiettyjä elementtejä, joita voidaan SWOT-analyysia hyödyntäen luokitella moniammatillisen työtteen vahvuuksiksi, heikkouksiksi, uhiksi ja mahdollisuuksiksi. Seuraavalle sivulle kootut asiat on koottu laajasta kirjallisuuskatsaukseni aineistosta, joka on esitelty edellä ja löytyy vielä kokonaisuudessaan taulukkomuotoisena tämän tutkielman lopusta (taulukko 1).

Esimerkiksi kun haastateltiin vammaisten lasten vanhempia (Heini 2019, 55–59), osalle vanhemmista oli välittynyt tunne, että päätökset oli tehty jo ennen asiakkaan tapaamista. Tämä oli päässyt kokoamaani SWOT-analyysiin heikkoutena ja kokemuksena, että päätöksiä olisi tehty jo ennen moniammatillisen tiimin kokoontumista.

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saadaan helpommin haettuja etuuksia - Jos kokonaisuus on hallinnassa joko vammaissosiaalityöntekijällä tai vammaisella henkilöllä, moniammatillinen tiimi toimii yleensä hyvin - Luottamussuhde tärkeä kaikkien toimijoiden välillä - Tiedon kulku paranee, asioita ei tarvitse erikseen selvittää - Kohtuuttomat tilanteet vähenevät, voidaan sopia vastuut 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - Usein on koettu, ettei kukaan auta, onko työntekijöitä? - Autonomian puute voi olla riskinä - Liian suuret verkostot on koettu ongelmana esimerkiksi lasten osallisuuden kannalta - Liian vähän aikaa puhua tai asioihin ei paneuduta syvällisesti - Kokemus, että päätöksiä on tehty jo ennen moniammatillisen tiimin kokoontumista
<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koettu mm, että eri tahojen välisen huonon yhteistyön vuoksi on tehty kohtuuttomia ratkaisuja, esim. lapsi joutunut muuttamaan muualle - Jos ei saa ääntään kuuluviin, jää muiden armoille - Ei jaksaisi hoitaa asioita ja "selvitellä" eri viranomaisten kanssa - Vedotaan tunteisiin, jotta saadaan tilanne oman edun mukaiseksi - Yhteisen kielen puute / viranomaiskieli 	<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työntekijän toiminta merkityksellinen - Jopa kielteisen päätöksen kohdalla hyvä kohtaaminen työntekijän kanssa auttaa kehtämään - Jos lapsille (ja muille) varataan aikaa, he kertovat oman mielipiteensä, osallisuuden vahvistaminen - Voi saada itselleen räätälöityä palvelua moniammatillisen tiimin kautta - Kuulluksi tulemisen/ymmärretyksi tulemisen merkityksellinen tunne

SWOT-analyysi (Kuvio 2): Mitä moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on? (Hanne Mälkki, 2024)

4.5 Moniammatillisen työtteen vahvuudet

Edellä esitellyn SWOT-analyysiin perusteella tutkielmani aineistossa moniammatillisen työtteen vahvuuksiksi koettiin tiedon kulun paraneminen kaikkien osapuolten välillä, kokonaisuuden hallinnan parantuminen, turhien selvittelyjen poisjääminen ja vastuiden selkeytyminen yhteisen keskustelun myötä.

Sosiaalityöntekijän asema on jännitteinen, mutta tästä yhteiskunnallisesta erityispaikasta täytyisi olla tietoinen, jotta osaisi tunnistaa eri tasojen vastuut, eikä lanvistuisi niistä asioista, joiden onnistuminen liittyy laajempiin kokonaisuuksiin, kuin yhden ihmisen työhön. Samalla kuitenkin juuri yhden ihmisen työn laadulla on keskeinen merkitys asiakkaalle käytännön työn kannalta (Metteri 2012, 239.)

Heinin ym (2019, 51) mukaan onnistuneet verkostopalaverit oli koettu hyvin merkityksellisenä ja tärkeänä osana lasten osallisuutta, kun mukaan oli kutsuttu keskeiset toimijat päiväkodista lähtien. Mönkkösen ym. (2019 ,147-148) mukaan puolestaan dialoginen kohtaaminen edellyttääkin asioiden ja näkökulmien koettelua, rakentavaa kriittisyyttä ja omalta mukavuusalueelta ulos astumista. Myös monet eriävät näkemykset lähentyvät, kun kaikki ammattilaiset pyrkivät tukemaan asiakasta. Dialogisuus ja monimattisuus edellyttävät sitoutumista yhteiseen työhön.

Mönkkösen ym. mukaan (2019, 134–136) moniammatillinen osaaminen puolestaan edistää tutkitusti sosiaali- ja terveydenhuollon työn vaikuttavuutta ja tuotettavuutta ja jopa sen vaikutukset kustannuksiin ovat olleet myönteisiä. Moniammatillinen koulutus ja sen kehittäminen liittyvät vahvasti sosiaalityön tulevaisuuteen.

4.6 Moniammatillisen työtteen heikkoudet

Moniammatillisen työotteen heikkouksiksi nousivat edellä esitellyn SWOT-analyysin perusteella asiantuntijälähtöisyys ja -keskeisyys, kiireen tuntu ja olemassaolo, joka vähensi olemassa olevaa aikaa dialogiselta kohtaamiselta, ja asiakkaan kuulemiselta sekä resurssien puute. Asiakkaat olivat aineistoni perusteella myös joskus kokeneet jäävänsä ilman apua ja pohtineet, että työntekijöitä ei olisi.

Metterin (2012, 236–238) mukaan ihmisiä jätetään usein omalle vastuulleen eli jätetään ilman apua tilanteessa, jossa henkilö ei pysty itsestään huolehtimaan, vaikka ensiavuksi asiakkaan tilanteeseen riittäisi usein jo se, että edes yksi ihminen pysähtyisi hänen asiansa kohdalle kuulemaan asiakkaan tilannetta ja alkaisi toimia yhteistyössä asiakkaan kanssa tilanteen ratkaisemiseksi.

Jokin ammattikunta saatetaan myös jättää moniammatillisesta palaverista kokonaan pois, koska tiimin muut jäsenet eivät hahmota sen roolia ja merkitystä. Voi olla myös, että jonkun toisen ammattiryhmän edustaja saattaa kokea, ettei hänen työtään arvosteta moniammatillisessa palaverissa, mikä voi johtaa siihen, että hän ei uskalla tuoda esiin omaa kantaansa ja asiakkaan palvelusuunnitelmaa tehdessä kaikkia tarvittavia tietoja ei ole käytettävissä (Mönkkönen 2019, 23–24.)

Asiantuntijatyöhön kuuluu asioiden syventyminen, pohtiminen, uuden tiedon tuottaminen ja työn kehittäminen. Työntekijät omaksuvat yhteistyötaidot ja työtavat saamassaan koulutuksessa ja käytännön työtä tehden. Moniammatillista työtä horjuttavat epäselvät asiantuntijaroolit ja vastuurajat. Työntekijöillä tulisi olla taustaorganisaation ja johdon mahdollistama tilaisuus osallistua moniammatilliseen työskentelyyn. Liian isojen verkostojen tai moniammatillisten työryhmien kokoaminen saattaa johtaa vain turhaan byrokratiaan ja sitä kautta siihen, että yhteinen työskentely vaikeutuu entisestään. Moniammatillinen työskentely ei toimi myöskään, ellei siihen ole käytettävissä tarpeeksi aikaa (Mönkkönen 2019, 21, 145–138.)

Johtamisjärjestelmä voi olla riski moniammatillisen työotteen toteutumiselle, jolla voitaisiin parantaa paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden tilannetta. Johtajien keskinäistä, sektori- ja organisaatorajaa ylittävää yhteistyötä tarvitaan nykyistä enemmän (Hujala ym. 2019, 598.)

4.7 Moniammatillisen työtteen uhat

Moniammatillisen työtteen uhkatekijöiksi nousivat tilanteet, joissa on koettu, että huonon yhteistyön seurauksena on tehty kohtuuttomia päätöksiä, pelko siitä, ettei tule kuulluksi ja jää muiden armoille, asioiden selvittelyyn joutuminen useiden virkailijoiden kanssa ja asioiden paisuttelu oman edun tavoittelemiseksi esimerkiksi tunteisiin vetoamisen keinoin. Myös yhteisen kielen puute ja viranomaiskielen käyttö asiakaskohtaamisissa oli nähtävissä.

Yhteisen kielen puutetta voidaan pitää moniammatillisen työtteen uhkana, koska se voi pysäyttää työskentelyn alkutekijöihinsä tai vaarana on, että viranomaiset käyvät keskustelun moniammatillisesti keskenään, vammaista henkilöä kuulematta. Esimerkiksi Heinin ym. (2019, 55–59) mukaan joillekin vanhemmille oli tullut käsitys tapaamisissa viranomaisten kanssa, ettei heidän perheidensä tilanne ollut tullut oikein kuulluksi ja dialogin elementtejäkään ei keskusteluista löytynyt. Epäonnistuneella tapaamisella ja yhteistyöllä koettiin olevan suoria vaikutuksia perheen tilanteeseen.

Mönkkösen (2019, 92–93) mukaan, kun tavoitteena on dialogisuus, pyritään siihen, että asiakas pystyy puhumaan avoimesti eri tahojen kanssa ja olemaan mukana päättämässä tarvittavista muutoksista ja toimenpiteistä. Dialogisessa kohtaamisessa työntekijät pyrkivät ennen kaikkea inhimilliseen vaikuttavuuteen.

Sosiaalityön tiekartassa 2030 kerrotaan (2019, 66–67) että suurien asiakasmäärien vuoksi vammaissosiaalityötä sen varsinaisessa merkityksessä ei pystytä nykyisin tekemään. Asiakastyön suuri kuormittavuus haittaa palvelun saantia ja jopa asiakkaan oikeusturvaa. Lisäksi samassa julkaisussa on todettu (2019, 66–67), että asiakkaan kannalta on hankalaa, jos kohtaaminen vammaissosiaalityöntekijän kanssa on sujunut

hyvin, mutta postin kautta saapuva päätös onkin aivan eri sisältöinen, kuin mitä sen tapaamisen perusteella olisi luullut olevan. Kaikkineen vammaissosiaalityössä pystytään nykyisillä resursseilla tapaamaan asiakkaita liian vähän ja tilanne saattaa johtaa jopa vammaissopimusten sisältävien oikeuksien rikkomuksiin. Lisäksi Vehkakosken (2006, 63) mukaan viranomaiskielen käyttö lisää vammaisen henkilön passiivista roolia vuorovaikutustilanteissa.

Uusienkin työntekijöiden tulisi tiedostaa perheiden erilaisuus, kuten miten vammaisuus, sukupolvien väliset traumat ja mielenterveysongelmat vaikuttavat perheiden moninasiin tarpeisiin. Tämän kaltaiset ihmisryhmät ovat erityisen haavoittuvia ja kokevat politiikan muutosten ja palvelujen leikkausten pitkän aikavälin muutokset (Lonne ym. 94–104.) Lindh ym. (2023, 136) toteavatkin omissa johtopäätöksissään, että osalla vammaisista henkilöistä on heidän kokemuksensa perusteella itsemääräämisoikeuden puutteellisessa toteutumisessa rakenteellisen syrjinnän piirteitä.

4.8 Moniammatillisen työtteen mahdollisuudet

Moniammatillisen työtteen mahdollisuuksiksi nousivat analyysissä merkityksellisyden tunteen kasvu niin vammaisen henkilön kuin vammaissosiaalityöntekijänkin kokemana, hyvän kohtaamisen myönteiset vaikutukset psyykkisiin prosesseihin, lasten ja muiden asiakasryhmien osallisuuden vahvistaminen, palveluiden laadun paraneminen ja tarkoituksenmukaisuus ja kuulluksi tulemisen tunteen vahvistuminen.

Työntekijän toiminta on merkityksellinen, kun asiakas on kohdattu hyvin ja jos työntekijä on kaikin puolin tehnyt voitavansa, niin jopa kielteisen päätöksenkin kohdalla asiakas voi kokea tulleensa autetuksi ja kuulluksi ja kielteiset, psyykkiset vaikutukset vähenevät. Jo yksittäisen työntekijän asenne ja toiminta on merkityksellinen siinä, minkälaiseksi asiakkaan luottamus järjestelmiin kokonaisuudessaan rakentuu. (Metteri 2012, 238.)

Moniammatillisuuden mahdollisuuksiksi koettiin myös se, että on mahdollisuus saada itselleen räätälöityä palvelua, sen jälkeen, kun on tullut kuulluksi. Mönkkösen ym. (2019, 134) mukaan moniammatillinen koulutus ja sen kehittäminen ovat lisäksi yhteiskunnallinen ja inhimillinen investointi tulevaisuuteen ja sen hyödyt on voitu todentaa tutkimuksissa. Sosiaali- ja terveysalan palvelukentällä moniammatillinen osaaminen taas vaikuttaa olennaisesti asiakkaan saamaan palvelun laatuun.

Isoherranen (2021, 51–54) kuvasi moniammatillista tiimiä niin, että siinä etsitään sen hetkisen tiedon pohjalta parasta mahdollista ratkaisua asiakkaan ongelmaan. Tässä on tärkeää vapaa keskusteluilmasto, sillä jos sitä ei ole, luottamusta esittää omia mielipiteitäkään ei synny. Moniammatillisuudella on paljon hyviä mahdollisuuksia tulevaisuudessa, jos asiantuntijoilla on aito halu tehdä yhteistyötä ja edistää asioita.

5. POHDINTA

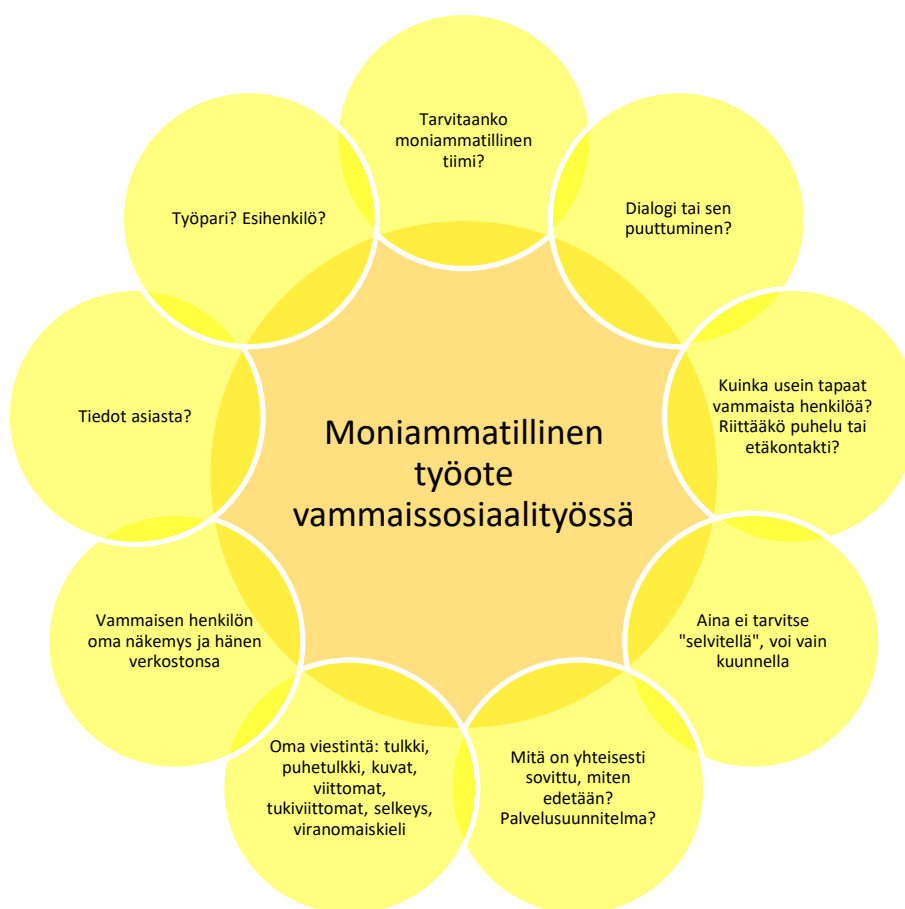
Tässä tutkielmassa oli aiheena moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä. Tutkielmani perusteella moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä on rakentavaa, suunnitelmallista, tietoon perustuvaa työskentelyä, jota toteutetaan kullekin asiakkaalle soveltuvan vuorovaikutuksen keinoin asiakkaan tilanteen parantamiseksi muutostyöskentelyn ajattelumallia hyödyntäen, asiakkaan tunteita kunnioittaen ja asiakasta kuunnellen.

Moniammatillista työtettä toteutetaan ensin vammaisen henkilön ja hänen verkostonsa kanssa ja sitten työskentelyä laajennetaan tarvittaessa ja asiakkaan luvalla suuremman verkoston käsiteltäväksi ja pohdittavaksi yhteistyössä asiakkaan ja hänen oman verkostonsa kanssa. Vammaissosiaalityöntekijän vastuulle kuuluu usein selvittää, keitä asiantuntijoita vammaisen henkilö tarvitsee asiansa selvittämiseksi ja hänen tulee houkutella noita henkilöitä yhteistyöhön tilanteen ratkaisemiseksi, ylhäältä päin tulevien ohjeiden ja hänelle annettujen resurssien antamien mahdollisuuksien rajoissa, muita asiakkaitaan unohtamatta.

Moniammatillista työtettä tutkiessa muodostui Auringonkukka-niminen huoneentaulu, jota tämän tutkielman tulosten perusteella voidaan ehdottaa vammaissosiaalityöntekijän huoneentauluksi (Kuvio 3). Auringonkukkaan on koottu pohdintavaiheessa ne elementit, joita yksittäinen työntekijä voi moniammatillisuuden eteen tehdä, niiden resurssien rajoissa, joita hänellä kulloinkin on käytettävissään. Auringonkukka on laadittu koosteeksi SWOT-analyysiin nousseiden asioiden pohjalta,

peilaten niitä käytännön toimia, joita vammaissosiaalityöntekijä voi hyödyntää tehdessään monimutkaista työtään asiakkaidensa hyväksi.

Auringonkukkaa ja muita tämän tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi Pirkanmaalaisen Minun tiimini-mallini tulosten arvioinnissa nyt ja tulevaisuudessa.

Kuvio 3: Auringonkukka. Ehdotelma vammaissosiaalityöntekijän huoneentauluksi. Tämän kandidatin analyysin tuloksista koottu hahmotelma, Hanne Mälkki 2024.

Auringonkukka muistuttaa vammaissosiaalityöntekijää tarvittaessa työn iloisista puolista: SWOT-analyysissä esiin nousivat moniammatillisen työotteen

vahvuuksina ja mahdollisuuksina tiedon kulun parantaminen, hyvä kohtaaminen ja asiakkaalle suotu mahdollisuus saada itselleen räätälöityä palvelua. Hyvä kohtaaminen tuonee tullessaan luottamusta ja parantaa vuorovaikutusta. Moniammatillisuus koettiin myönteisenä, jos kokonaisuus oli jonkun hallinnassa. Kaiken tämän seurauksena merkityksellisyyden tunne voi kasvaa sekä vammaissosiaalityöntekijällä että vammaisella henkilöllä.

Käytännön työssä ja tämän tutkielman aineiston perusteella vammaissosiaalityöntekijän vastuulle jää usein vammaisen henkilön tilanteeseen sopivan verkoston kartoittaminen. Näin ollen vammaissosiaalityöntekijällä on harkintavaltaa niin omaan työhönsä ja sen toteuttamiseen moniammatillista työotetta hyödyntäen, kuin myös siihen, mitkä hänen tietämyksensä ja mahdollisuutensa ovat moniammatillisen tiimin rakentamiseen kunkin asiakkaan kohdalla.

Moniammatillisen työotteen toteutumisen voivat estää vammaissosiaalityöntekijän tietämättömyyden lisäksi ajan ja resurssien puute, mutta myös välinpitämättömyys tai byrokratia, tai jopa verkostoon pyydettyjen henkilöiden poissaoleminen. Aineistossani nousi selvästi esiin, ettei työntekijöitä ollut läheskään aina saatavilla tai tavoitettavissa, ja jos oli, nousi esiin vuorovaikutuksen dialogin toimiminen tai toimimattomuus suorissa asiakastilanteissa. Tutkimusaineistoni perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että karkeasti noin puolet vammaissosiaalityön asiakkaista on saanut viime aikoina asiansa eteenpäin hyvin hoidetuksi vammaissosiaalityössä ja karkeasti noin puolet on kokenut, että ei ole tullut kuulluksi. Käsitelmäni mukaan kaikki tilanteet eivät välttämättä ole kuitenkaan seurausta huonosta vuorovaikutuksesta tai työntekijän osaamattomuudesta, tai moniammatillisen työotteen puuttumisesta, vaan myös siitä tosiasiasta, että vammaispalveluun liittyvät lait ja etuudet ovat monimutkaisia ja vaikeaselkoisia toisinaan myös ammattilaisille itselleen.

Voi olla, että lukuisat hyvät palautteet, jotka tässä tutkielmassa eivät näy, on annettu mahdollisesti vammaissosiaalityöntekijöille suoraan, koska niitäkin varmasti on ja tämä voi osaltaan voi vääristää tutkimustuloksia. Kuten edellä on kuvattu, vammaiset henkilöt eivät välttämättä aina itse hoida asioitaan ja heidän omaisillaan voi olla tarve käyttää kyselyihin varattu aika johonkin muuhun. Tästä tutkielmasta käsin ei

siis voida vetää johtopäätöstä, että vammaissosiaalityö olisi laadullisesti hyvää tai huonoa sen perusteella, miten joku on sen kokenut, mutta se ei ollut myöskään tämän tutkielman tarkoitus.

Edellä on viitattu vammaispalvelun sosiaalityöntekijän liian suuriin asiakasmääriin, jotka osaltaan vähentävät mahdollisuutta tavata ja oppia tuntemaan asiakkaita, joita monimerkityksellistä, moniammatillista työtettä tuekseen tarvitsisivat. Vammaissosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluvat usein myös työpaikan erilaisiin sisäisiin tiimeihin, toimikuntiin ja koulutuksiin osallistumiset, jotka vähentävät asiakastyöhön käytettävissä olevaa aikaa. Lisäksi verkostoituminen ja tiedon haku ja niihin kuluva aika yhdistettynä toisinaan epäselviin toimintaprosesseihin voi osaltaan toimia aikavarkaan roolissa, samoin erilaiset fyysiset siirtymät asiakkaan luo tai muihin tilanteisiin käytännön työssä.

Moniammatillisen työtteen toteutumisen asiakkaan hyväksi voi estää myös muiden toimijoiden tietämättömyys vammaissosiaalityöntekijän roolista ja vammaisen henkilön erityislaatuisuuden ymmärtämättömyys. Toisaalta taas myös vammaissosiaalityöntekijä voi olla tietämätön muiden asiantuntijoiden roolista ja toimivallasta tai kuten edellä on kuvattu, erilaiset ammattilaisten väliset jännitteet voivat estää moniammatillisuuden toteutumisen. Joskus asiakas itsekin voi vastustaa moniammatillista työtettä, jos sen riskinä on, että joutuu selvittämään asiaa yhä uudelle ja uudelle työntekijälle, mikä on jo valmiiksi uuvuttavaa työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi. Selvittely koettiin aineistossa kielteisenä asiana ja se kuvautui tenttaamisena ja lisäsi epäluottamusta viranomaisia kohtaan, sen lisäksi, että se uuvutti tai sai jopa luovuttamaan avun hakemisen. Tulkintani on, että tästä ajauduttiin usein kohtuuttomiin tilanteisiin sairaiden ja vammaisten henkilöiden kohdalla, joilla oli haasteellinen elämäntilanne ja huonot mahdollisuudet esimerkiksi vuorovaikutuksen keinoin hoitaa asiaansa eteenpäin. Erityisen huonossa asemassa olivat vammaiset lapset.

Yksittäinen työntekijä tai omainen kuvautuivat tutkielmani perusteella tärkeiksi osatekijöiksi, jotta vammaisen henkilö saisi asiaansa eteenpäin tai että kuulluksi tulemisen tunne vahvistuisi tai edes toteutuisi, moniammatillisen työtteen polulla.

Koska vammaissosiaalityön resurssit ovat niukat, on tarkoituksenmukaista, että erilaiset, lähellä sijaitsevat neuvontapisteet ottaisivat tulevaisuudessa vielä enemmän roolia yleisen neuvonnan antajina ja erilaisten hakemuksen konkreettisena täyttöpuna, johon vammaissosiaalityöntekijä ei juurikaan pysty tämän tutkielman aineistonkaan perusteella.

Vammaissosiaalityöntekijä tarvitsee myös tulevaisuudessa muita työntekijöitä ja esihenkilöä voidakseen selvittää asiakkaan asian moniammatillisen tiimin ja moniammatillisen työotteen avulla, asiakkaan edun varmistamiseksi. Vähintään työparin käyttö on tärkeää tilanteissa, joissa kohdataan asiakasta, joka on jo tullut syystä tai toisesta kohtaamattomaksi ja hänen tilannettaan olisi tarpeen arvioida uudelleen. Myös lakimiehen konsultointi voi olla joskus välttämätöntä, kuten edellä on kuvattu.

Tässä tutkielmassa korostui vuorovaikutuksen merkitys toimijoiden välillä, koska se on kuin liima, joka sitoo yhteen tässä tutkielmassa esitettyjen toimijoiden väliset suhteet. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, että on myös tilanteita, ettei moniammatillista tiimiä aina tarvita. Moniammatillinen työote vammaissosiaalityössä pitää kuitenkin sisällään ajatuksen siitä, että tarvittaessa sen käyttö olisi mahdollista sitä tarvitsevien asiakkaiden kohdalla.

LÄHTEET

Autio, A. & Niemelä, M. (2017) Vammaisuus ja sosiaalityö. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marja-mäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Tal-
linna: Tietosanoma, 273–28

Harrikari, T., Romakkaniemi, M., Tiitinen, L & Ovaskainen, S. (2021) Pandemic
and Social Work: Exploring Finnish Social Workers' Experiences through a SWOT
Analysis. British Journal of Social Work. Saatavilla: [Pandemia ja sosiaalityö: suoma-
laisten sosiaalityöntekijöiden kokemuksia SWOT-analyysin avulla | British Journal of
Social Work | Oxfordin akateeminen \(oup.com\)](#) viitattu 3.1.2023

Hujala A., Taskinen H., Oksman E., Kuronen R., Karttunen A., Lammintakanen
J (2019) Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö. Paljon palveluita tarvitsevat asi-
akkaat etusijalle. Yhteispolitiikkalehti 84 (2019). [https://urn.fi/URN:NBN:fi-
fe2019112744444](https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019112744444)

Isoherranen, K. (2012): Uhka vai mahdollisuus - moniammatillista yhteistyötä
kehittämässä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos 2012

Karjalainen, P., Metteri A., Strömberg-Jakka., M (2019), Tiekartta 2030: Aikuisten
parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys , saatavilla: [https://julkaisut.valtio-
neuvosto.fi/handle/10024/161612](https://julkaisut.valtio-
neuvosto.fi/handle/10024/161612) (viitattu 24.11.2023)

Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. (toim.) (2019). Moniammatillinen yh-
teistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus

Laine, H. 2014. ”Sosiaalityö terveydenhuollossa on positiiviseen häiriköintiin pe-
rustuvaa taiteilua”, Teoksessa Terveys ja sosiaalityö, Metteri, A, Valokivi, H. & Ylinen,
S. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–31.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519> (viitattu 3.11.2023)

Lonne, B., Harries, M., Featherstone, B ja Gray, M. (2016) Working ethically in Child protection. London.

Salminen, A. (2011): Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasan yliopisto, Vaasa. Saatavilla: [Microsoft Word - Opetusjulk. 62, lopull. \(uwasa.fi\)](#) viitattu 24.11.2023

Sipilä, J. (1996). Sosiaalityön jäljillä. Tammi.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301> (viitattu 3.11.2023)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (2023) saatavilla : [Etusivu - Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö \(stm.fi\)](#) viitattu 5.1.2024

Pehkonen, A. (2009). Moniammatillisuus sosiaalityön toimintaympäristössä. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 101–103

Vammaispalvelulaki <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230675> (viitattu 25.10.2023)

Vammaispalvelujen käsikirja (THL): <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja> (viitattu 25.10.2023)

Vesala H., Lindh J., Heinonen P. Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutuminen sosiaali- ja vammaispalveluissa (2023) Teoksessa Lindh, J., Kivistö,

M., Tarvainen M., Vesala H., Heinonen,P; Harkinta vammaissosiaalityössä. Vammaissosiaalityön harkinta käsitteenä, käytäntönä ja kokemuksena. Kehitysvammaliiton selvityksiä 18.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus saatavilla: [HE 284/2014 vp \(finlex.fi\)](#) viitattu 25.1.2024

Taulukko 1: Aineistona tässä kirjallisuuskatsauksessa (Hanne Mälkki, 2024) on käytetty:

Mitä oli tutkittu?	Miksi otettiin mukaan?	Mitä löysin?
Harjajärvi, Minna, Kairi, Tea, Kuusterä, Kirsi & Miettinen, Sonja 2009. Toimivatko kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut? Näkemyksiä palvelujen käyttäjiltä ja niiden järjestäjiltä. Kehitysvammaliiton selvityksiä 3. Helsinki: Kehitysvammaliitto.	Asiakkaan oma ääni Vuorovaikutus Osallisuus / Syrjäytyminen	”Moniongelmaiset väliinpuotoajanuoret ” mainittiin eräänä esimerkkinä ryhmästä, jolle suunnattujen palvelujen kehittämiseen tulisi panostaa. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien arvioitiin lisääntyvän tulevaisuudessa, minkä ennakoitiin edelleen näkyvän myös asumispalveluissa kasvavana kysyntänä.
Heini, Annina & Hokkanen, Liisa & Kontu, Katariina & Kunttu, Katriina & Lindroos, Nelli & Ronimus, Heli (2019) Osallisuus vammaissosiaalityössä on yhteistyötä - asiakkaiden kokemuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto.	Asiakkaan näkökulma Vuorovaikutus Mainintoja/Viitteitä moniammatillisuudesta vammaissosiaalityössä	Lapsiasiakkaiden ajatuksia siitä, haluatko he tulla kuulluksi ja miten heitä tulisi kohdata vammaissosiaalityössä Ajatuksia vaihtoehtoisesta kommunikaatiosta (esim. kuvat palaverin ja vaihtoehtojen tukena) Ristiriitaisuutta, halutaanko moniammatillinen tiimi vai yksi työntekijä
Kivistö, Mari & Kuusikko, Kaisa & Siivonen, Sini (2021) Nuorten Aspergeraikuisten osallisuutta on vahvistettava. Janus 29 (2), 187–195.	Asiakkaan näkökulma, ns. väliinpuotoajaryhmä, jonka edustajat eivät aina edes tarvitse palveluja Huom! Asperger on sanana vanhentunut, mutta puhemielessä käytössä joillakin, joiden identiteettiin se kuuluu.	Asiakasryhmä, joka ei kaipaa suurta vuorovaikutusta, miten kohdataan? Asiakasryhmä, joka tarvitsee moniammatillista yhteistyötä eri luukuilta tai ei välttämättä mitään palvelua Keskustelun poikkeavuus, ”suoraan asiaan”
Kivistö Mari 2014. Kolme ja yksi kuvaa osallisuuteen. Monimenetelmällinen tutkimus vaikeavammaisten ikäihmisten osallisuudesta toimintana, kokemuksena ja kielenkäyttönä. Väitöskirja. Lapin yliopisto, Rovaniemi.	”Osallisuus” vaikutti olevan omien käsitteideni läheinen sukulainen Poliittinen näkökulma vammaisuuteen (esim. sivu 63) Palvelusuunitelmat	Palvelun myöntämisen ja lisäämisen perusteeksi ei aina riittänyt sosiaalityöntekijän tai vammaisen henkilön näkemys, vaan erikoislääkärinkin piti ottaa kantaa asiaan (s.200-201). Oletettavasti tällainen hidastaa asiaa.

<p>Jari Lindh, Mari Kivistö, Marjatta Martin, Merja Tarvainen, Hannu T. Vesala ja Pilvikki Heinonen (2023): Harkinta vammaissosiaalityössä. Vammaissosiaalityön harkinta käsitteenä, käytäntönä ja kokemuksena. Kehitysvammaliiton selvityksiä.</p>	<p>Uusinta tietämystä vammaissosiaalityön kentältä, jään pohtimaan muuttuuko harkinta vammaissosiaalityössä tulevaisuudessa. Kannattaa tutustua! Saatavilla: Harkinta vammaissosiaalityössä: Vammaissosiaalityön harkinta käsitteenä, käytäntönä ja kokemuksena (kehitysvammaliitto.fi) (25.1.2024)</p>	<p>Eettinen harkinta vammaissosiaalityössä Itsemääräämisoikeuden toteutuminen</p>
<p>Metteri, Anna. 2012. Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.</p>	<p>Työntekijän ja järjestelmän näkökulma, myös asiakkaan Kertomuksia, jotka voivat tapahtua kehen tahansa lähipiirissä tai työpaikalla Viitteitä hyvän vuorovaikutuksen merkityksestä ja moniammatillisesta työskentelystä (esim. s 132-133)</p>	<p>Asiakas voi jäädä tuen ulkopuolelle pallottelun, lainrikkomusten, kiireen, väärinymmärrysten, laiskuuden ja epäselvien vastuiden vuoksi Vammaisuus, sairaus ja sairastuminen liittyvät usein kohtuuttomaan tilanteeseen</p>
<p>Vehkakoski, T. (2006). Leimattu lapsuus? Vammaisuuden rakentuminen ammatti-ihmisten puheessa ja teksteissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto</p>	<p>Asiakkaan ja työntekijän näkökulma Vuorovaikutus Merkitykset ja diskurssit</p>	<p>Vuorovaikutus synnyttää uusia merkityksiä huomaamatta, onko lapsi "ongelma", saako "vaikeahoitoinen" paremmat etuudet?</p>

